

EEN OORDEEL OVER ONZE MARINE.

(Nagelaten door een hooggeplaatst Zeeofficier.)

(Vervolg van N°. 9, bladz. 556.)

IV.

Thans tot een volgend punt van onderzoek gekomen, zal door ons worden nagegaan in hoeverre onze oorlogsschepen in de laatste jaren gebezigd werden tot het vertoonen van de driekleur in den vreemde; tot het bevorderen onzer handelsbelangen; tot het aanknoopen of onderhouden van relatien met ver verwijderde oeverstaten; tot het oefenen onzer officieren en bemanningen en tot het aanwakkeren en onderhouden van de zoo gewenschte, onontbeerlijke lust in den zeedienst. Kortom: tot verheffing van ons aanzien naar buiten en tot vorming van het marine-personeel, opdat dit geschikt zijn zou om voor de eer en de belangen des lands, waar dan ook, met kracht te kunnen optreden.

Hierboven is reeds gezegd, dat het in de laatste jaren tot de zeldzaamheden behoorde, dat een schip onzer marine eens eene bestemming kreeg naar eenige plaats op den aardbol, buiten onze koloniën gelegen. Van oefeningen in eskader was gedurende diezelfde periode dan ook slechts zelden sprake.

In het jaar 1875 evenwel, toen duidelijk werd ingezien, dat het met de marine niet langer zoo voort mocht gaan, en dat althans aan de oefeningen in practische zeemanschap onzer officieren en bemanningen weder eens de hand moest geslagen worden, toen werd er eindelijk een exercitie-eskadertje van drie zeilstoomschepen in zee gezonden. Sedert 4 jaren is aan die oefeningen vrij wel de hand gehouden, maar dit was dan ook zeer noodzakelijk. Een aandachtige beoordeeling van de nadeelen, die uit de reeds beschreven verkeerde aanwending van de geheele actieve zeemacht, uitsluitend in de koloniën, moest voortvloeien, zal voldoende zijn om te doen gevoelen, dat de indienststelling van die 3 schepen, met het bepaalde doel om het personeel te oefenen, een gezegende maatregel was, een allereerst begin van de zoo hoog noodige herleving eener diep vervallen marine. Die maatregel

werd dan ook door allen, die belangstelden in de zeemacht, van harte toegejuicht.

De *oefening* was nu evenwel reeds in zoodanige mate *hoofdzaak* geworden voor dat drietal vaartuigen, dat het eigenlijke vertoonen van de vlag, waarover in dit punt bepaaldelijk moet gesproken worden, slechts als een zeer ondergeschikte *nevenzaak* werd beschouwd.

Aan dat oefeningseskadertje, dat eerst uit zeer heterogene schepen bestond, doch later ook uit schepen werd samengesteld van gelijk charter, zoodat de oefeningen er op eene doelmatige wijze mede konden doorloopen worden, werd de Caraïbische zee als exercitie-terrein aangewezen. Wat het vertoonen der vlag aanbelangt, dit bepaalde zich alleen tot het nu en dan bezoeken van een der kustplaatsen van Venezuela en van enkele plaatsen der Antillen.

Te dezer plaatse zij er aan herinnerd, dat onze verstandhouding met Venezuela in dien tijd verre van vriendschappelijk was, zelfs zoodanig, dat de wederzijdsche diplomatieke vertegenwoordigers waren teruggeroepen. Dat eskadertje moest dus toen ook tegenover Venezuela den dienst doen van machtsvertoon. Het ware uit dien hoofde zeer wenschelijk geweest, dat wij onder een krachtiger vertoon, bestaande uit een ander soort van schepen dan die drie korvetten, hadden kunnen optreden.

Toch kostte het ons reeds *de grootste inspanning* om in de Caraïbische zee die kleine macht te houden, welke, indien Venezuela, uitgelokt door de kennis onzer algemeene maritieme zwakheid, tot gewelddadigheid ware aangezet en overgegaan, gemakkelijk uit de Caraïbische zee verjaagd of zelfs daarin geheel vernield zou zijn geworden, zonder dat wij bij machte zouden zijn geweest, voor een dergelijke beleediging ons aangedaan, représaille te nemen; want noch personeel, noch materieel hadden wij hiertoe beschikbaar.

Een bezoek door het oefeningseskader aan de Kaap de Goede Hoop en aan een der Braziliaansche havens gebracht, was vooral dáárom nuttig, omdat bijna al de naar Indië vertrokken oorlogsbodems, na het graven van het Suezkanaal, dezen nieuwen korteren weg nemen. Onze oorlogsvlag, die vroeger nog dikwijls in het zuiden van Afrika werd vertoond, was diensgevolge in de laatste jaren slechts zelden in deze streken gezien; hetgeen niet ten voordeele kon zijn van de vele Nederlandsche koopvaardischepen, die nog genoodzaakt zijn de Kaap de Goede Hoop aan te doen.

Verder werd onze vlag nog een enkele keer vertoond in 1876 op de kust van Afrika, in het belang der helaas zoo zwaar geteisterde Afrikaansche Handelsvereniging, wier belangen wellicht door een eenigszins geregeld, herhaald bezoek van oorlogsschepen aanmerkelijk zouden zijn bevorderd geworden.

Het »scheepje», dat die kust bezocht, was een toen in de West-Indiën hoogstnoodig aflossings-, beter gezegd »vervangingsvaartuig», dat, op zijne reis naar Suriname, de Afrikaansche kust aandeed. Het stationschip, dat vervangen moest worden, was bereids te lang in de West-Indiën geweest

om de terugreis naar Nederland nog te kunnen maken; het werd dan ook, na aankomst van bovenbedoeld vervangingsvaartuig, gesloopt.

Ook de *Levant* werd nog eenmaal door het vertoon onzer vlag verrast, en wel van 1876 tot 1878. Vroeger — het is reeds jaren geleden — hadden wij nog van tijd tot tijd een eskader of een of twee onzer fregatten in de Middellandsche zee, hetgeen in dien tijd als zeer nuttig beschouwd werd. Want de officieren en equipages werden daar geoefend; de oorlogsschepen van alle natiën, die daar ontmoet werden, gaven hun een krachtigen prikkel tot wedijver in bekwaamheid, vlugheid en orde. Dáár vonden onze militaire zeelieden de schoonste gelegenheid tot vergelijk van eigen zaken en toestanden, met die van bijna alle andere maritieme mogendheden. Dáár werden hun de oogen, willens of onwillens, geopend voor eigen gebreken, evenzeer als het hart voor eigen waarde. Dáár vonden zij dus den toetssteen voor eigen schatting en de drijfveer tevens tot verbetering, waar deze noodig scheen. Dáár vond de jonge zeeman voldoening aan die illusiën, die hij bij het kiezen van, of bij den eersten stap in zijn vak zich had geschept. Dáár, in goed klimaat, nu eens gedurende eenige dagen een nuttigen kruistocht makende, dan weer op een vreemde reë geankerd, deed de oefening tevens tal van nieuwe en schoone zaken zien en verschaftte zij een gewaardeerde belangstelling en een aangename, opwekkende afwisseling, niet alleen aan het begeerige gemoed van den jeugdigen zeeman, maar ook aan den in leeftijd meer gevorderde. Dáár, telkens in aanraking komende met vreemdelingen van allen stand en nationaliteit vond onze zeeman, zoowel de mindere schepeling als de jeugdige zeeofficier, alles wat tot degelijke vorming strekken kon. Dáár alzoo bestond voor onzen staat een prachtige maritieme oefenschool, zooals nergens anders ter wereld gevonden wordt, evenals die ook *nu* nog dáár is, om ons te doen zien, hoezeer onze marine, in vergelijking met bijna elke andere, in zeer vele opzichten belangrijk achterstaat.

Nadat die goede oefenschool reeds gaandeweg minder gebruikt was, werd zij ten laatste voor de Nederlandsche marine gesloten. Waarom? Indië! Indië! was steeds de roep. Indië! was het wachtwoord. Indië, waar het materieel der actieve marine verwaarloosd werd, ja eindelijk uitgeput raakte en waar het personeel ten gronde ging!.... Waar is de tijd gebleven, dat een Nederlandsch oorlogsschip een onzer zeehavens uitliep, met vroolijk gestemde état-major en lustige bemanning? Die tijd is voorbij, sedert onze schepen — *op hooge uitzondering na* — alleen varen op dat verlamdend Indië!

Toen het kleine scheepje, de *Prinses Maria* in het laatst van 1876 in de *Levant* verscheen, met een bemanning grootendeels uit kinderen bestaande, was het voor de eerste maal sedert *tien jaren*, dat de Nederlandsche oorlogsvlag dáár weder eens door een oorlogsschip vertoond werd.

Men herinnerde zich dáár nog onze goede, krachtige, fraaie fregatten, die

met hunne geoefende bemanningen voor geen der andere natiën behoeften onder te doen, ja, deze zelfs in bijna elken zin overtroffen. Ofschoon het niet bepaald kan gezegd worden, dat het gebrek aan vertoon onzer oorlogsvlag in de Levant een der directe oorzaken geweest is van den grooten achteruitgang van onzen handel op deze streek, zoo kan toch met zekerheid worden aangenomen, dat, indien onze oorlogsschepen deze streek van tijd tot tijd hadden bezocht, die achteruitgang niet zóó belangrijk zou geweest zijn, als nu het geval is.

Dáár lag dan de kleine *Prinses Maria*, die niet naar de Middellandsche zee gezonden was tot oefening of tot het vertoonen der vlag, doch voor een speciale zending — zooals hierna blijken zal — steeds omringd van de voornaamste, krachtigste pantserschepen en houten oorlogsbodems van verscheidene vreemde mogendheden. Menigmaal werd den commandant der *Prinses Maria* door de commandanten dier vreemde oorlogsschepen gevraagd: »of zijn schip een opleidingsvaartuig was voor jongens?»

Aan boord dier vreemde schepen was veel te zien en te leeren voor de état-major en bemanning der *Prinses Maria*; wat dit scheepje zelve aangaat, het was een onbeduidend, zeer slecht loopend vaartuigje, en voor den vreemdeling niet veel anders, dan een model van hetgeen een oorlogsschip van den tegenwoordigen tijd niet zijn moet.

Een verdere vergelijking tusschen de vreemde oorlogsschepen en de *Prinses Maria* kan hier alzoo als overbodig beschouwd worden. Het mag echter niet nagelaten worden er terloops op te wijzen, dat het voor den naam en het prestige onzer marine, die bij den vreemdeling nog niet geheel uitgestorven zijn, wenschelijk geweest ware, in plaats van de *Prinses Maria*, een vaartuig van eenige oorlogswaarde naar de Levant te zenden, met een geoefende en ontwikkelde bemanning. De Oostenrijksche, Italiaansche, Zweedsche en Duitsche officieren en bemanningen — om nu slechts de natiën te noemen, welke tot voor weinige jaren, óf in het geheel niet als maritieme mogendheid bekend waren, of toen als zoodanig verre bij ons achterstonden — zouden dan niet met geringschatting hebben kunnen neêrzien op dat Nederlandsche oorlogsvaartuigje, het eerste dat door velen hunner ontmoet werd.

De 3 schepen van het oefeningseskader hadden in 1877 en 1878, al ware het slechts gedurende een korten tijd, voorzeker de Levant kunnen bezoeken; daar dit evenwel niet gebeurde, schijnt de veronderstelling gegrond, dat ook de geoefendheid en de lichamelijke ontwikkeling van de bemanningen dezer schepen niet van zoodanigen aard waren, dat een verschijning van dat eskader eenigszins tot verhooging van ons prestige zou hebben kunnen bijbrengen.

Het navolgende zal kunnen dienen tot versterking van de gegrondheid der zoeven genoemde veronderstelling; het zal tevens de vraag verduidelijken: in hoeverre onze tegenwoordige marine in *vredestijd* aan hare roeping kan voldoen?

De *Prinses Maria* was op 4 November 1876 uit Nederland vertrokken, met de opdracht, om met den meesten spoed de Levant te bereiken, ten einde bij het uitbreken van den oorlog tusschen Rusland en Turkije, die elk oogenblik dreigde los te barsten, de Nederlanders in de Levant te kunnen beschermen tegen kwaadgezindheid der Turken, waarvan men in dat geval voor alle zich in de Levant bevindende Christenen het ergste, n. l. een algemeenen moord vreesde.

De oorlogsverklaring bleef evenwel langer uit, dan men verwacht had.

Op 29 Maart, ter reede van Constantinopel liggende, ontving de *Prinses Maria* intusschen op het onverwachtst per telegram de order, om dadelijk naar Malta te vertrekken, ten einde, na ontvangst aldaar van de vereischte instructiën, verder naar Liberia te stevenen.

Deze telegraphische order wekte de grootste verwondering, daar juist in die dagen de spanning tusschen Rusland en Turkije tot zulk een hoogte gekomen was, dat de diplomaten te Constantinopel, den oorlog reeds sedert eenigen tijd als onvermijdelijk beschouwende, het voor zeker hielden, dat de oorlogsverklaring *binnen weinige dagen* plaats hebben zou. De *Prinses Maria* arriveerde dientengevolge den 14den April te Malta en, terwijl zij aldaar kalm de komst uit Nederland van de aangezegde instructie voor Liberia lag af te wachten, kwam er eene andere telegraphische order, waarbij zij gelast werd oogenblikkelijk naar de Levant, en wel naar Smyrna, terug te keeren.

De haven van Malta werd alzoo op denzelfden dag (19 April) nog verlaten. Smyrna werd bereikt op den 25sten; de oorlog was bereids op den 24sten door Rusland aan Turkije verklaard.

Door den verderen loop der politieke gebeurtenissen bleef de *Prinses Maria* tot in Mei 1878 in de Levant; alzoo werd de reis naar Liberia door dit schip niet gemaakt.

Nu zou men denken, dat aan een ander oorlogsschip de last was verstrekt geworden, om de reis naar Liberia te maken; want eenmaal de oorlog verklaard zijnde, was het toch zeker, dat over de *Prinses Maria* vooreerst niet kon worden beschikt. Daar dit laatstgenoemde schip de order tot het doen van die reis had gekregen op een oogenblik, dat de toestand der Christenen in de Levant ten hoogste zorgwekkend was en een schip daár door de belanghebbenden ten zeerste gewenscht werd, zoo moet wel aangenomen worden, dat er voor de regeering eene *zeer* belangrijke reden bestond, om nochtans een schip naar Liberia te zenden, en daarvoor zelfs een schip te bestemmen, dat alreeds met zulk eene gewichtige opdracht belast was.

Er ging echter *geen* ander oorlogsschip naar Liberia, hetgeen vooral daárom bevreemding moet verwekken, omdat de schepen van het oefeningseskader daarvoor toch beschikbaar waren. Bij nader beschouwing evenwel valt elke bevreemding omtrent gebeurtenissen van dezen aard weg. De verklaring van dergelijke zaken ligt geheel in het gebrek aan materieel, zoowel als aan personeel bij de marine. Dat gebrek leidt niet alleen tot

een voortdurend gehaspel in tijd van vrede; doch zoodra er iets gebeurt, waardoor het noodig wordt, dat onze marine in eenig opzicht uit hare gewone bestemming der laatste jaren — van *schijnvertoon* — gerukt wordt, dan neemt dat *gehaspel* zulke verhoudingen aan, dat het werkelijk den naam van *gegoochel* verdient! In het volgende zal men de verklaring zien van het boven meegedeelde in zake den Levant-Liberia-tocht der *Prinses Maria*.

De Levant had namelijk den Minister van Buitenlandsche zaken verzocht om een oorlogsschip.

De Afrikaansche Handelsvereeniging, of andere belanghebbenden, hadden bovendien reeds sedert lang een oorlogsschip gewenscht op de kust van Afrika, tot behartiging harer of hunner belangen.

De Minister van Marine had eindelijk, met veel overleg en inspanning, een klein eskader bijeen weten te krijgen voor de zoo dringend noodige oefening van officieren en scheepsvolk.

Nu is het bijna overbodig hier te constateeren, dat men tot de zending der *Prinses Maria* naar de Levant eerst noode is overgegaan en wel niet dan na zeer ernstigen aandrang *van buiten af*. Het oorspronkelijke denkbeeld dier zending was dus *volstrekt niet van onze regeering uitgegaan*. Dat de begeerte, om de *Prinses Maria* zoo spoedig mogelijk uit de Levant terug te zien komen, bij haar steeds groot was, zal een ieder bevroeden, die weet, hoezeer die regeering, gewoonlijk zoo bevreesd de vingers aan koud water te branden, zich er toe moest aangetrokken gevoelen, zich buiten het gedrang te houden der al meer en meer zich verwarrende Oostersche kwestie.

Het is dus niet te verwonderen, dat de regeering gaarne elk optimistisch bericht als voor waarheid aannam, dat haar ten aanzien der Russisch-Turksche verstandhouding vóór het uitbreken van den oorlog ter oore kwam. En zoo moet dan ook verondersteld worden, dat de voorgenomen zending der *Prinses Maria* naar Liberia het gevolg was van een optimistisch bericht, dat dadelijk aangegrepen werd om dit schip toch maar uit de Levant weg te krijgen. Die reis naar Liberia is immers later gebleken niet dringend noodig te zijn — in April 1879 is er eerst een schip derwaarts vertrokken — want ware die reis zóó noodzakelijk geweest, dan had, gelijk reeds gezegd is, een der schepen van het oefeningseskader daarvoor bestemd kunnen worden! Of hielden soms de moeielijkheden met Venezuela dat eskader dáár gebonden? Of waren misschien de oefeningen van dat eskader in de Caraïbische zee meer dringend, dan de zending van één dezer schepen naar Liberia?

Indien evenwel op de laatste vraag toestemmend geantwoord moet worden, dan had men de *Prinses Maria* toch wel in de Levant kunnen en moeten laten blijven, totdat er eenige zekerheid omtrent den toestand en het lot der Christenen aldaar verkregen ware.

Moet daarentegen aangenomen worden, dat het oefeningseskader de

Caraïbische zee niet verlaten kon, wegens den toenmaligen politieken toestand van Venezuela tegenover ons land, dan blijkt hieruit al weer duidelijker, — hetgeen in deze getracht werd aan te toonen — hoe groot het gebrek aan materieel en personeel bij onze marine is. Toen konden wij namelijk met geen mogelijkheid over meer dan 4 schepen beschikken!

Gesteld derhalve, dat er eens dringende behoefte ontstaan ware om een schip naar Liberia of elders heen te zenden, dan zouden wij daartoe werkelijk geheel buiten machte geweest zijn.

Onze marine, zooals die nu bestaat, moet alzoo als verre van toereikend beschouwd worden, om zelfs in *vredestijd* aan hare roeping te kunnen beantwoorden, voor zoover die betreft het vertoonen van de vlag in den vreemde.

V.

Ter beantwoording van het nu volgende punt moeten de navermelde vragen worden opgelost.

Is onze marine dusdanig georganiseerd, dat wij, zoo noodig, door een spoedige uitzending van een zeker getal krachtige schepen, ontzag zouden kunnen inboezemen aan kleine, over zee gelegen oeverstaten en zodoende moeilijkheden kunnen voorkomen?

Zijn wij bij machte om, ingeval wij door een dergelijken staat worden beleedigd, of wel wanneer onze handel door dezen wordt bedreigd, met de vereischte kracht — d. w. z. met een macht, passende aan de tweede koloniale mogendheid — op te treden, hetzij om voldoening te eischen of af te dwingen en alzoo de geschonden eer der vlag te herstellen, hetzij om schade te voorkomen, of geleden schade vergoed te krijgen?

Het antwoord op deze vragen ligt reeds duidelijk opgesloten in de treurige schets, welke, bij de behandeling der vorige punten, van den algemeenen toestand der marine gegeven werd.

Voor al de moeilijkheid, welke tusschen Venezuela en ons land ontstond, ten gevolge van het sluiten van enkele havens door eerstgenoemden staat, met het uitsluitend doel daardoor den handel van Curaçao te fnuiken, strekte tot een onwederlegbaar bewijs van onze volkomene machteloosheid op maritiem-krijgskundig gebied, en stelde ten duidelijkste het nut en de noodzakelijkheid in het licht, waarom wij er voor dergelijke gevallen een actieve marine op na moeten houden.

Zooals men zich herinneren zal, werd in de omstandigheid, dat wij op Curaçao onder zekere beperkingen, den in- en uitvoer van oorlogsbehoeften toelieten, door de regeering van Venezuela een voldoende grief gevonden, om een paar harer havens voor onzen handel geheel te sluiten. Het gevolg van deze handelwijze van de zijde van Venezuela was, dat onze diplomatieke

vertegenwoordiger bij de regeering van dat land teruggeroepen werd en dat de diplomatieke betrekkingen tusschen de beide landen werden afgebroken.

In het terugroepen van onzen vertegenwoordiger bij de Venezolaansche regeering lag het niet te wederleggen bewijs opgesloten, dat wij ons door die regeering verongelijkt rekenden, hetgeen nog duidelijker hieruit blijkt, dat wij, sedert het sluiten der bedoelde havens (1870), geen diplomatieken vertegenwoordiger in Venezuela hebben gehad en de zaak zelfs nu (1879) nog niet naar ons verlangen is geregeld.

En wat deden wij tegenover Venezuela?

. NIETS! De tijd is voorbij, dat wij met vloten op den oceaan strijden konden tegen vereenigde vloten van de eerste zeemogendheden der wereld; nu dwingt zelfs Venezuela ons naar zijn grillen!

Venezuela legt het er zelfs ongestraft op toe, om een van de schoonste havens der wereld, die zich in ons bezit bevindt, te ruïneeren. Het gaat zelfs zóóver in zijn overmoed, dat het openlijk zijn voornemen te kennen geeft om het eiland, waarvan die haven de hoofdplaats is, van ons te zullen koopen, wjl het er behoefte aan heeft, of het anders te zullen ruïneeren, omdat het er schade door lijdt (1).

De schepen (2) ontbraken ons, welke aan Venezuela tot waarschuwing dienen moesten, om dien willekeurigen maatregel — het sluiten der havens — na te laten; de schepen ontbraken, die ons tot sleutel dienen moesten om die havens voor onzen handel, desnoods met geweld, weder te openen. Wel is waar is het bewijs niet te leveren dat, indien wij eenige — bijv. een viertal — geschikte pantserschepen en enkele goede kruisers te onzer beschikking gehad hadden, wij het sluiten der havens op de kust van Venezuela hadden kunnen tegenhouden, evenmin als dat wij met een scheepsmacht het vermeende recht tot het openen der eenmaal gesloten havens weder zouden hebben weten te verkrijgen. Doch redelijkerwijze gesproken, kan als vrij zeker worden aangenomen, dat, indien de regeering van Venezuela geweten had, dat wij een maritieme macht bezaten, in staat om er nadeelen mede toe te brengen aan de kustplaatsen en aan den handel, zij dien maatregel van wrok ook niet zou hebben genomen. Die regeering kende evenwel zeer goed onze onmacht; vandaar dat zij begreep ongestraft te kunnen doen, al wat zij in haar belang slechts vermeende dienstig te kunnen zijn, al moest dit nog zoo nadeelig wezen voor de onderdanen van den Staat der Nederlanden.

Het ligt volstrekt niet in de bedoeling hiermede te willen aangeven, dat wij er maar dadelijk toe moeten overgaan om oorlog te voeren, zoodra er eenige moeilijkheid met de een of andere natie ontstaat; de bedoeling is slechts, duidelijk te doen gevoelen, dat wij, in het bezit zijnde van een ons

(1) De voorafgaande zinsnede is waarschijnlijk onjuist, d. i. niet volkomen geschiedkundig waar, evenwel door de schuld van een Curaçaosch dagblad. Zulks verandert evenwel aan de redeneering, die nu volgt, niets.

(2) Laat ons er bijvoegen: »en ook de bemanningen.»

passende zeemacht, ons standpunt en ons prestige tegenover andere volken kunnen handhaven, alsmede dat wij dan moeielijkheden en oorlogen zullen kunnen voorkomen. De Atjeh-oorlog bijv., die ons nu wel dra 150 millioen gulden gekost zal hebben en waarvan het einde nog niet te voorspellen is, zou hoogst waarschijnlijk niet uitgebroken zijn, indien wij door het vertoonen van een klein eskader, van tijd tot tijd zichtbare kenteekenen van macht onder de oogen van de bestuurslieden van dat land gebracht hadden.

Indien toch de rijksgrooten slechts hadden kunnen vermoeden, dat wij in staat waren om de kust van Atjeh te blokkeeren, den handel te fnuiken en hun alzo hunne inkomsten te ontnemen, dan zouden zij den Sultan stellig niet tot een uittarten van onze regeering aangezet hebben, maar liever tot het sluiten en het nakomen van een billijk verdrag hebben aangedrongen en medegewerkt.

Zij kenden echter onze onmacht; bovendien steunden zij op onze, tot dusverre tegenover hen betoonde lauwheid, welke het natuurlijk gevolg was van die onmacht. Zóó was dus ons gebrek aan marine de indirecte oorzaak van het uitbreken van den oorlog, evenals dat het gebrek aan marine-personeel en de slechte toestand van het materieel in Indië de hoofdoorzaken waren van het treurige échec, dat wij dadelijk na het uitbreken van dien oorlog reeds leden.

Waren er, in de dagen van onzen publieken rijkdom, 150 millioen gulden met overleg gebezigd tot het onderhouden eener goede maritieme macht, dan zouden er in de laatste jaren niet zulke diepe wonden geslagen zijn, fysiek en moreel, onder zoovelen onzer landgenooten! Dan zou ons prestige in de Oost-Indische bezittingen waarschijnlijk geen zoo onherstelbaren schok geleden hebben en zouden de financiën van den Staat niet zoodanig in de war geraakt zijn, dat telkens nieuwe belastingen een steeds toenemenden druk moeten leggen op de geheele bevolking van ons land!

Dat het gebeurde met Atjeh een les voor ons zijn moge, die niet als zoovele andere met de meeste roekeloosheid in den wind geslagen worde!

Hiermede zij genoeg gezegd ten aanzien van het te behandelen punt.

De uitkomst van het onderzoek der overige punten in het kort te zamen trekkende, komt men nogmaals tot de navolgende slotsom:

dat onze tegenwoordige marine in tijd van vrede, daargelaten in tijd van oorlog, in de verste verte niet voldoen kan, al ware het ook maar aan één der hoofdeischen, welke aan haar gesteld moeten worden en zulks zoowel door het groot gebrek aan geschikte vaartuigen, als door het nog grooter gebrek aan geschikt personeel; voorts dat bij de nu bestaande organisatie, in stede van in de toekomst ooit aan deze eischen te *kunnen voldoen*, de marine *steeds meer en meer moet achteruitgaan*.

(Wordt vervolgd.)